

centuriata, således at tribusinddelingen også her lå til grund for selve afstemningen, og i den periode, vi kender bedst, var tributa den lovgivende forsamling, hvor også de mindre embedsmænd valgtes, mens centuriata først og fremmest var valgforsamlingen, hvor de øverste embedsmænd blev valgt. En ofte diskutert vanskelighed er, at comitia tributa ligesom har to ansigter. Under ledelse af tribunerne vedtog man her love og valgte nye tribuner, mens consuler eller prætorer ledede forsamlingen, når der valgtes ædiler og quaestorer. I denne sidste funktion fungerede forsamlingen med auspicer, mens tribunerne ikke kunne tage fuglevarsler. Som en oprindelig plebejisk særforsamling forstår man vel den første funktion, men det forekommer unægtelig ejendommeligt, at man kunne vælge embedsmænd for hele folket under ledelse af en evt. patricisk embedsmand på en forsamling, hvor patricierne ikke havde stemmeret. Ross Taylor følger her Mommsens teori, der skelner mellem comitia tributa og consilium plebis, den første en valgforsamling for hele folket, den sidste tribunernes rent plebejiske forsamling. Mommsens teori er meget tilfredsstillende – den er blot ikke entydigt bevidnet i kilderne, hvorfor det nok er sikrere at se bort fra den, selvom det giver vanskelighed at forstå patriciernes begrænsede stemmeret i den her behandlede periode.

Det væsentlig nye hos Lily Ross Taylor er den minutiøse gennemgang af selve afstemningen ved valg og lovgivning. Navnlig sammenstillingen af en række møntfremstillinger af valgscener og kombinationen med den romerske topografi er interessant og i mange måder overbevisende. Det ville føre for vidt her at gå ind på de mange detaljspørgsmål, men det kan uden tøven konkluderes, at man i Lily Ross Taylors nye bog har en grundig og ajourført diskussion af alle de intrikate spørgsmål vedrørende den romerske republiks udviklede afstemningssystemer. Meget vil sikkert vække diskussion og ægge til modsigelse, men bogen vil utvivlsomt blive en klassiker inden for den historiske forskning – lige som så meget andet fra samme forfatters hånd.

JENS ERIK SKYDSGAARD

A. E. ASTIN: Scipio Aemilianus. Clarendon Press: Oxford University Press 1967. xiii + 244 s. XII appendices, additional notes, bibliografi og index. 65 sh.

Publius Cornelius Scipio Aemilianus Africanus Numantinus eller blot Scipio minor, den yngre Scipio, hører til den romerske republiks betydeligste skikkelser. Født 185/84 f. Chr. opnår han i 147 consulatet helt uden for den normale cursus honorum og ødelægger Carthago. I 142 beklæder han censuren og tiltræder i 140 en diplomatisk rejse til de hellenistiske riger, hvor han bringer orden i en række forhold staterne imellem. I 134 beklæder han igen consulatet, nedkæmper resterne af det langvarige spanske oprør og ødelægger Numantia. Under hans fravær fra Rom finder Tiberius Gracchus' voldsomme død sted, og da Scipio er vendt hjem, er han blandt modstanderne af jordlovene og den politik, de er udtryk for. Under disse indre politiske kampe dør han pludselig i 129 f. Chr. De oldtidige kilder er meget uenige om døds måden, men mange antyder, at det var et politisk mord.

Forholdsvis få forskere har følt sig fristet til at vie dette ejendommelige levnedsløb en monografi. Grunden hertil er sikkert, at kildematerialet er meget mangelfuldt. Livius' bredt skrevne »ab urbe condita« er ikke bevaret for disse år lige så lidt som Livius' hovedkilde, grækeren Polybios, der var den yngre Scipios personlige ven. Også Plutarchs biografi er gået tabt, men en del værdifuldt stof kan findes i skildringen af Gracchernes levned. Hovedkilden er Appians skrift om Roms krige – formentlig i alle fald indirekte afhængigt af Polybs værk – men det kaster kun i ringe grad lys over Roms indenrigspolitik. Resten af overleveringen består i ret sene og/eller fragmentarisk overleverede kilder samt en række anekdotisk prægede udsagn af eller beretninger om den store mand. En række af disse er overleveret hos Cicero, der beundrede Aemilianus meget og gjorde ham til hovedperson i sit store statsteoretiske skrift »de re publica«.

A. E. Astin samler med stor dygtighed brudstykkerne sammen til et billede. Hans metode er klar. Han hører til den prosopografiske skole, som den i England især er repræsenteret af R. Syme og H. H. Scullard. Derfor anerkendes i regelen også den anekdotiske overlevering, for så vidt den udsiger noget om de bestående klikker – factiones – og den enkelte persons amici og inimici. Det er ganske spændende at se metoden anvendt på en periode, hvor vi slet ikke besidder nogen fuldstændig embedsmandsliste og næsten ikke har oplysninger om valgene og deres kandidater. Da Astin principielt synes at ville undgå at skildre det almindelige og velkendte historiske forløb, og mere interesserer sig for de politiske grupperinger, bliver bogen imidlertid i høj grad præget af hypoteser – ofte endda af flere alternative hypoteser. Heller ikke det åndshistoriske perspektiv interesserer, og hele skildringen af »Scipionernes kreds« gøres af i et kritisk appendix.

Forfatterens hovedanliggende er at skildre Scipio som romersk politiker, og her understreger han det irregulære i karrieren. Der fremdrages en række paralleller hertil i de sidste årtier inden det skæbnesvangre år 133, da den gracchiske revolution begynder, og i to kapitler om Tiberius Gracchus giver han da også en fortolkning af begivenhederne, der søger at understrege det tidstypiske både ved selve kampen om jordlovene og Scipios holdning til den.

I vurderingen af Scipio er Astin ret tilbageholdende. Der findes udsagn, der viser, at Scipio egentlig ikke havde sans for at skaffe sig et betydeligt og fasttømret clientela, og hans væsen gjorde det ikke let for ham at fastholde sine politiske venner. Gang på gang kommer det til brud mellem ham og betydelige mænd, der hidtil havde givet ham deres støtte – berømtest er bruddet med svogeren og fætterten Tiberius Gracchus. Politisk set var Scipio således egentlig ikke nogen succes, og han kunne have meget vanskeligt ved at gennemføre sine ideer.

Man kunne her nok have ønsket sig en endnu stærkere pointering af den næsten påfaldende parallel, der er mellem den ældre og den yngre Scipio. Begge var først og fremmest militære begavelser, og begge gjorde en usædvanlig, ja strengt taget ulovlig karriere, i alle fald en karriere, der stred mod uskrevne love i romersk politisk praksis. Følgelig måtte begge være udsat for megen misundelse fra senatsadelens side, hvorfor det er indlysende, at mange slutter sig til oppositionelle grupper. Det er imidlertid påfaldende, at Aemilianus, der

jo som kødelig søn af Aemilius Paullus adopteredes ind i Corneliernes slægt, øjensynlig på et meget tidligt tidspunkt af sin karriere beslutter at kopiere sin store bedstefader og lægge sin løbebane så tæt op ad hans som muligt. Han ønsker naturligvis, at en del af den store forfaders auctoritas skal gå over til ham selv. Dette ved Astin naturligvis meget vel, men han er tilbøjelig til at tilskrive det visse karaktertræk hos Aemilianus. Personlig finder nærværende anmelder, at der er så mange paralleller hertil i romersk politik, at det snarere må tilskrives en meget bevidst politik, der så at sige ser et mål i at skabe identitet imellem to personer inden for samme gens. Det klareste eksempel herpå er måske Sextus Pompejus' forsøg på at kopiere sin berømte fader Gnaeus. I dette tilfælde er der i alle fald tale om en meget bevidst appel til dennes clientela.

Astins bog giver mange synspunkter og megen klog overvejelse af de forskellige muligheder i den enkelte politiske situation. Alligevel tegner billedet sig uskarpt af den yngre Scipio. Dette ligger nok i, at opgaven i sig selv er umulig. Som en studie i romersk politik i årtierne før Gracchernes reformer rummer bogen interessante synspunkter, som vel tidligere har været fremført af repræsentanter for den prosopografiske skole, men som her er udarbejdet i detaljer. Det er som sådan bogen har værdi.

JENS ERIK SKYDSGAARD

BARBARA LEVICK: *Roman Colonies in Southern Asia Minor*. Clarendon Press: Oxford University Press, 1967. xvi + 192 s. 8 appendices, bibliografi, 2 kort og illustrationer. 70 sh.

En romersk koloni var – i modsætning til den græske – et settlement af romerske borgere i fremmed land. Under erobringen af Italien var koloniseringen et virksomt middel til at befæste en fremskudt grænse, under og efter Graccherne var det en social hjælp til at bringe den forarmede plebs på fode økonomisk, så at den kunne levere mandskab til hæren. Marius udnytter som en af de første institutionen til at forsørge den dimitterede hær, og herefter er dette hovedformålet, når man danner nye *coloniae civium Romanorum*.

Det er velkendt, hvorledes kejsertidens *coloniae* – navnlig langs Rhinen og Donau – virkede som centra for den romanisering, der fulgte umiddelbart efter de romerske hære i vesten. Barbara Levick har imidlertid i sin nye bog vendt opmærksomheden imod seks kolonianlæg i Pisidien, hvoraf det vigtigste er Antiochia, bedst kendt fra Ramsays fund af de vigtige fragmenter af *Res Gestae Divi Augusti*. Her anbragte Augustus omkring 25 f. Chr. veteraner dels i gamle byer som Antiochia selv og dels i nyanlagte byer. Disse har været genstand for en række studier, men det er første gang, der foreligger en monografisk behandling.

Forfatteren går grundigt til værks. Først gives en omhyggelig geografisk-topografisk oversigt over området, derpå diskuteres de oprindelige anlægs størrelse, deres lokalstyre, økonomiske trivsel samt overklassens forbindelse dels med det øvrige Anatolien og dels med Rom selv. Først relativt sent – dvs. under Nero – bliver den repræsenteret i det romerske senat. Endelig følger en grundig redegørelse for koloniernes langsomme afromanisering og deres assimilation